

Nyhedsbrev

Nr. 2
2024

Vidensforum under DTHS synssøjlen - Punkt og grafisk fremstilling

D. 10. juni 2024 kl. 10:00-15.00

Nota, Axeltorv 6, 4900 Nakskov.

Tilstede:

- Liselotte Kürstein Andersen, mediegrafiker, Synscenter Refsnæs
- Jacob Nielsen, konsulent for blinde, Synscenter Refsnæs
- Bente Pedersen, synskonsulent, Synscentralen Vordingborg
- Anne Roesgaard Paarup, synskonsulent på børneområdet, Institut for syn og hørelse i Aalborg
- Anna Laurentzius - Digital Produktionschef, Nota
- Mauro Biagi, Reliefmager, IBOS
- Tine Hansen, IKT-lærer, IBOS
- Anne Sofie Marisa Jensen, IKT-konsulent, IBOS
- Michael Holmberg - Synskonsulent for skolebørn og it-synskonsulent 0-18 år, Center for Specialrådgivning Aarhus

Dagsorden:

1. Nyt fra vores respektive arbejdspladser – set i relation til punktlæsende elever.
2. Program til punktsporet på netværksdagene til november 2024
3. Deltagelse i Tactile Reading konference i Holland i 2025
4. Rundvisning på Nota
5. Eventuelt

AD. 1

Landet rundt Bente Vordingborg.

Bente nævner projektet sammen om punkt. Et projekt, der har til hensigt at beskrive. Bente har deltaget i interviewgruppen. Der kommer mange ens svar fra de forskellige interviews. Der har været et ønske fra synskonsulenterne om at bibeholde et computercamp.

Vi har en fælles snak omkring punkt, og hvordan sammenspillet. Der snakkes om sammenspillet imellem punkt brugere i landet.

Der er sendt slides og materiale til skolen. Det er rytterholm-metoden. De har gjort en 2-3 gange i ugen. Det skal være noget der bliver gjort over kort tid, hvor eleven kunne føle sig lidt nervøs over tidsfaktoren i materialet. Det skal kunne individuelt tilpasset. De tager hende ud mens de andre har læsebånd.

Der findes et materiale, hvor man arbejde med bogstaverne, der er længst fra hinanden. Bogstavtræning 1 og 2 på Ibos. Kan være godt til dem, der skal lærer fuldkrift.

Bente fortæller om de punktlæsende dage, hvor de har i været i zoo. Her har de brugt skoletjenesten, der har haft mange taktile materialer.

Anne Aalborg

Margit går på pension d. 1/11-24. Hun er ved at rydde, hvor hun finder mange spændende ting. Anne har 2 elever. Der er 1 der er meget taktil sky. Han skal taktil vækkes, da han er meget sky og afvisende overfor punkt. Han er lige starte med dublo og lego braile. En elev i 5 klasse, der er dygtig til punkt. Han er i gang med at lærer selv og være selvstændig. Han skal skifte skole og mister også sin støtte han har haft i 6 år. Anne har færdiggjort sin punkt udd. Ved Tine.

Refnæs

Refnæs er i gang med et UVM projekt, Her skal der laves nogle materiale kasser til undervisning materiale i indskoling 0-3 klasse. Der skal være taktil punktskrift brikker, med nogle 1 punkttegnforkortelser. Lige nu tager det rigtig meget tid. Der bliver lavet nogle spil til dette materiale. Projektet er et 2 årig projekt. Det er måske muligt at bestille efter august. Der skal også være. Der bliver nævnt at der kan putte en gummitavle i kassen. Liselotte sidder også i musikprojektet.

De har pt. meget travlt i materialeproduktionen. Der er i gang med at blive udarbejdet en format pakke ved syncenter refnæs. Det anbefales stadig ikke at bruge pdf.

Jacob fortælle at han er ved at undervise en ny medarbejder, der på sigt vil kunne erstatte Dorte. At man kan få filer, som kan tilsvare indhold på online portaler. Jacob fortæller om flere maskine der kan printe punkt, og der kan komme flere aktører på dette område.

Gummitavle kan købes ved Ibos. Bestille papir til tactonome reader.

Nota

Er ved at arrangere en fagdag til de forskellige forlag, omkring tilgængelighed. Hun inviterer til informations dag, så forlagene kan se den hverdag brugerne har. Portalerne er undtaget den nye tilgængelighedslov. Nota inviterer til tilgængelighed på e-bøger. Der har været respons fra nogle af 20. Det har været et spændende projekt at konvertere det gamle testamente til punkt. Der skal laves en omsætningstabell til nogle af de old tegn der skal bruges.

Der kører forskellige projekter ved mediepuljen, hvor en af dem er en punktportal. Nota vil gerne have refnæs med, og er ved spørge dem. Projektet omfatter en samling af informationer på punkt.

Ibos

Tine er blevet tovholder for dette forum. Der er blevet spurgt til hvor mange vi er, hvem og hvor hyppigt vi holder møder. Er der en fast dagsorden osv. Ibos har lige været til møde med NOTA omkring STEM fagene. Det har været fokus på de naturvidenskabelige fag, og hvordan det kan blive mere tilgængeligt. Her er der både fokus på både ordblinde, blinde.

Tine har færdiggjort det første kursus omkring punkt, nu er hun i gang med anden runde for 6 medarbejdere på refnæs. At læsning både er afkodning og læsning sammen.

En voksende interesse for taktile materiale til museum, for at gøre dem mere tilgængelighed. Der er kommet flere punktkunstværker, både til reklamer ved operaen. Efter sommerferien laver en opsamling af taktile materiale, det kan evt. gøres til manuelt download.

Program til netværksdagene

Vi er lige nu ikke sat på. Der afholdes synfaglige netværksdage d. 27 og 28 november. Det er ledelsen på DTHS der vælger hvilke punkter, der skal på.

Deltagelse i tactilereader konference i 2025.

Se hjemmeside: tactilereading.yellenge.nl

Sidste gang var det meget målrettet børn og tidlig indlæring. Der blev fremvist flere taktile materialer.

Programmet er udarbejdelse.

Der snakkes om at lave en fælles ansøgning, der kan bruges til vores respektive arbejdspladser.

Tine spørger i første omgang Kenneth på Ibos. Derefter om vi laver en fællesansøgning til DTHS, eller opdeler i forhold til enkelte arbejdspladser.

Vi skal sikre højtspecialiserede udvikling, via international viden, der skal sikre det videre arbejde for punktbrugere i dk.

Er der mulighed for os at kunne vise og fremvise nogle af de ting vi arbejder med punkt. Det er en international konferenceKort om Synscentralen, inkl. rundvisning

Synscentralen er den første i DK, bl.a. originale farver på væggene.

AD. 2

Rydaholm-metoden v. Dorte

Beslutning om at det skal afprøves. Tine og Anne Sofie vil efter sommerferien prøve at "låne" nogle elever fra STU'en. Bente vil præsentere materialet for skolekonsulenterne.

Der skal indledes og afsluttes med en læsetest. Vi må arbejde på at finde nogle tekster i forskelligelix der kan følge med materialet.

Nyt fra Punktskriftnævnet, herunder implementeringen af DDP22

BS6 (Liblouis) er opdateret. Robobraille er opdateret i 6-punkt men ikke i 8-punkt. VoiceOver er opdateret. Nota har opdateret 6-punkt.

Tine uddeler 6 hæfter med det nye materiale til indlæring af forkortelser. Alle hæfter blev gennemgået.

Kan benyttes til skolebørn også - en hjælp kan være at printe sortudgaven ved siden af.

Gruppen vil rette henvendelse til Refsnæs med argumenter for at få opdateret RoboBraille i 8-punkt. Bente og Margit udfærdiger en skrivelse.

Vidste du...

Der er igen i år omkring 100 synsprofessionelle fra hele landet samlet for at udveksle viden og erfaringer til to netværksdage. Her er der mange aktuelle emner inden for synsområdet på programmet. IBOS vil samle udpluk fra dagene og dele med jer i en podcast. Du kan blandt andet høre om AI og ChatGP, mobilitystokke, den nyeste forskning om synstab blandt ældre og andet spændende. Så hold øje på IBOS' sociale medier.

Erfaringeder med Tactonom Reader

Undersøg gerne på forhånd, hvis andre på din arbejdsplads arbejder med den og medbring erfaringerne.

Ungegruppen på IBOS har lånt en Tactonom Reader af LVI.

Nyt materiale 3D print med punkt – Synscenter Refsnæs

Liselotte fortæller om nye 3D-materialer med punkt, fra Synscenter Refsnæs, som der bliver arbejdet en del med i øjeblikket.

Vi taler om udfordringerne i forhold til at få punkterne til at fremstå påne og rare at røre ved, samt om evt. samarbejde om dette mellem IBOS og Refsnæs.

Mauro låner en terning med til IBOS 3D-afdeling, da punkterne på disse er ret gode, ligesom de også er på perler med bogstaver

Herunder ses, de ting der blev vist frem, som man kan bestille via mediateket.synref.dk/

10-sidet terning med 6 punkt

Terningen er specialfremstillet på Synscenter Refsnæs. Den har været gennemtestet i forskellige versioner, før Refsnæs nåede frem til denne i 6 punkt. Den kan bl.a. bruges til forskellige matematikspil, hvor man f.eks. slår med to terninger og ganger de tal man får, man ser så, hvem der kan få flest point. Der findes flere eksempler på sådanne spil, hvis man søger på nettet. Der findes også brætspil, hvor man skal bruge en 10-sidet terning og det var det terningen oprindeligt blev bestilt til.

Vokaltrappen

Den normalt seende elev kan have gavn af vokaltrappen, for at se hvad et bogstav lyder som. F.eks når man skriver hest lyder "e" som et "æ." Ved at følge pilen op finder man bogstavlyden. Bestiller man denne 3D -model, der også er specialfremstillet på Synscenter Refsnæs, kan eleven med blindhed også inkluderes i undervisningen af denne.

3D model - Vokaltrappen

10 sidet taktil terning

Bogstavperler med punkt og sortschrift

3D perlerne med punktschrift er designet ud fra en model fundet på thingiverse.com. Faconen er ændret en smule og de er tilpasset det danske alfabet. Der er punkt på

den ene side og sortschrift på den anden side, så det er inkluderende for børn med blindhed, i børnehavealderen, da de kan lave deres eget armbånd, som både de selv og deres seende kammarater kan læse.

Bogstavperler med punkt og sortschrift

Modelervoksstempler med punkt

Refsnæs har også udviklet disse stempler med punkt til den tidlige indlæring af punktschrift, primært i førskolealderen.

De er inspireret af lignende brikker fra thingivers.com Sprog og form er ændret til eget design. Birkene findes både i 6 og 8 punkt og i en matematikudgave i 8 punkt.

Musikprojekt

I forbindelse med et musikprojekt på Synscenter Refsnæs, er der udviklet forskelligt materiale til brug i musikundervisningen, for elever med alvorlig synsnedsættelse herunder blindhed. Bl.a. er der lavet en publikationen "Boomwhackers - En introduktion til musikalsk notation i indskolingen". Hertil hører bl.a. nogle runde 3D-brikker med magneter i forskellige farver svarende til boomwhackeren, som kan sættes på en magnettavle og bruges i stedet for noder, så eleven ved, hvilken tone de skal spille. Der er både en taktil overflade, punkt og sortschrift på brikkerne, så de både kan bruges af elever med stærk synsnedsættelse og af elever med blindhed.. På selve boomwhackerrøret er lavet en lignende taktil markering med punktschrift.

Erfaringeder med Tactonom Reader

Undersøg gerne på forhånd, hvis andre på din arbejdsplads arbejder med den og medbring erfaringerne.

Ungegruppen på IBOS har lånt en Tactonom Reader af LVI. I starten brugte de forproducerede overlæg, men fandt nye overlæg på hjemmesiden og fik printet ud. Erfaringen var at alle var meget fornøjede over den og meget optagede af at sidde med den. De nåede ikke at lære at skifte overlæg, men holdningen er at det vil de sagtens selv kunne lære.

Det tager lang tid at producere overlæg selv.

Nogle af de unge mennesker der ikke kan benytte en pc, vil kunne bruge en Tactonom Reader. God i et specialpædagogisk tilbud. IBOS vil søge at købe en. Ti unge mennesker har afprøvet den.

Region hovedstaden har indkøbt to Tactonom Reader og er i gang med at afprøve.

Kan Refsnæs printe overlæg til Tactonom Reader?

Hvem kan være ansvarlig for et projekt til at udvikle overlæg?

.....

AD. 3

Er der nyheder, tiltag, konferencer, vi skal sætte os ind i eller deltage i?

Vi skal søge Refsnæs og IBOS om deltagelse og finansiering af Tactile Reading conference i Holland i 2024. Kan videreförmedles til netværksdagene i Køge i efteråret 2024.

Tine forhører sig på IBOS

Dorte forhører sig på Refsnæs

Tine informerede om Hable one punktfjernbetjening til tablets og iPhones:

"Designet til trådløst at styre din smartphone eller tablet, Hable One parres med din enhed via Bluetooth. Ved at bruge et 6-punkts braille-indtastningssystem fungerer det fejlfrit med tilgængelighedsfunktioner som VoiceOver og TalkBack."

<https://www.boundlessat.com/Blindness/Braille-Displays/Hable-One-Braille-Keyboard>

Projektet går kort beskrevet ud på

At skabe en hjemmeside, der samler viden og værktøjer om punktskrift for brugere og især nye brugere af punktskrift, pårørende, undervisere, SPS-vejledere m.m.

Projektet kan formegentlig finansieres af mediepuljemidlerne, som, DBS og Nota i forbindelse med medieforliget i 2019, råder over til blandt at udvikle digitale løsninger for at øge tilgængelighed for personer med synshandicap.

Rydaholm-metoden v. Dorte

Beslutning om at det skal afprøves. Tine og Anne Sofie vil efter sommerferien prøve at "låne" nogle elever fra STU'en. Bente vil præsentere materialet for skolekonsulenterne.

Der skal indledes og afsluttes med en læsetest. Vi må arbejde på at finde nogle tekster i forskelligelix der kan følge med materialet.

Nyt fra Punktskriftnævnet, herunder implementeringen af DDP22

BS6 (Liblouis) er opdateret. Robobraille er opdateret i 6-punkt men ikke i 8-punkt. VoiceOver er opdateret. Nota har opdateret 6-punkt.

Tine uddeler 6 hæfter med det nye materiale til indlæring af forkortelser. Alle hæfter blev gennemgået.

Kan benyttes til skolebørn også - en hjælp kan være at printe sortudgaven ved siden af.

Gruppen vil rette henvendelse til Refsnæs med argumenter for at få opdateret RoboBraille i 8-punkt. Bente og Margit udfærdiger en skrivelse.

I starten brugte de forproducerede overlæg, men fandt nye overlæg på hjemmesiden og fik printet ud. Erfaringen var at alle var meget fornøjede over den og meget optagede af at sidde med den. De nåede ikke at lære at skifte overlæg, men holdningen er at det vil de sagtens selv kunne lære.

Det tager lang tid at producere overlæg selv.

Nogle af de unge mennesker der ikke kan benytte en pc, vil kunne bruge en Tactonom Reader. God i et specialpædagogisk tilbud. IBOS vil søge at købe en. Ti unge mennesker har afprøvet den.

Region hovedstaden har indkøbt to Tactonom Reader og er i gang med at afprøve.

Kan Refsnæs printe overlæg til Tactonom Reader?

Hvem kan være ansvarlig for et projekt til at udvikle overlæg?

AD. 4

Nyt fra vores respektive arbejdspladser

Punktuddannelse i fuld gang i samarbejde med Refsnæs, så indholdet også inkluderer børn og punkt. Desværre har Dorte Larsen været indisponibel, så Tine har primært stået for undervisningen selv i denne omgang.

Refsnæs nye 3D-printer - Bambu Lab X1 - Carbon

Deltagelse i nyt netværk: NOVIR - Tactile reading and Braille professionals.

The networks will ensure the sharing and development of expertise across the countries in NOVIR in small and vulnerable areas in the field of low vision.

(NOVIR – Nordic Visual Impairment Network is a Nordic

co-operation in the field of visual rehabilitation. The network consists of national vision rehabilitation institutions from Denmark, The Faroe Islands, Finland, Iceland, Norway and Sweden.

Snak om de andre nordiske lande bruger LaTex til matematik? Tine tager det op til NOVIR- forum. Hele området omkring matematik og blinde børn – hvem løfter det?

Der har været et par borgere, der har fået undervisning i de nye punktforkortelser, og undervisningsmaterialet Begynderbog 1-5 bliver med jævne mellemrum efterspurgt af synskonsulenter m.m. fra hele landet.

Synscenter Refsnæs:

Synscenter Refsnæs er bevilget puljemidler fra Børne- og Undervisningsministeriet til et 1-årigt landsdækkende projekt - Projekt "Sammen om punktskrift", hvor

mål-gruppen er børn og unge mellem 0-18 år med alvorlig synsnedsættelse, herunder blindhed, med

behov for specialpædagogiske indsats og undervisning i punktskrift.

Projektet skal i samarbejde med Danske Tale-, Høre- og Synsinstitutioner (DTHS) udarbejde en national model for koordinering af målgruppens behov for indsats, omsat til en praksisnær køreplan for et forløb, hvis en kommune får et barn i målgruppen.

Arbejde i gang med Faglige miljøer internt på Refsnæs.

Refsnæs har fået en ny 3D-printer, der kan printe i flere farver. Det giver en masse nye muligheder.

Dorte Larsen har op sagt sin stilling. Der er ansat en ny medarbejder i stedet for Dorte. Hun kommer sandsynligvis med i vores forum og med i punktnævnet. Det vides ikke helt, hvem der skal undervise eleverne på kurserne fremover.

AD. 5

Er der nyheder, tiltag, konferencer, vi skal sætte os ind i eller deltage i?

Vi skal søge Refsnæs og IBOS om deltagelse og finansiering af Tactile Reading conference i Holland i 2024. Kan videreformidles til netværksdagene i Køge i efteråret 2024.

Tine forhører sig på IBOS

Dorte forhører sig på Refsnæs

Tine informerede om Hable one punktfjernbetjening til tablets og iPhones:

"Designet til trådløst at styre din smartphone eller tablet, Hable One parres med din enhed via Bluetooth. Ved at bruge et 6-punkts braille-indtastningssystem fungerer det fejlfrit med tilgængelighedsfunktioner som VoiceOver og TalkBack."

<https://www.boundlessat.com/Blindness/Braille-Displays/Hable-One-Braille-Keyboard>

Portal for dansk punktskrift: Det kunne være aktuelt at vidensforum deltager i denne.

Projektet går kort beskrevet ud på

At skabe en hjemmeside, der samler viden og værktøjer om punktskrift for brugere og især nye brugere af punktskrift, pårørende, undervisere, SPS-vejledere m.m.

Projektet kan formegentlig finansieres af mediepuljemidlerne, som, DBS og Nota i forbindelse med medieforliget i 2019, råder over til blandt at udvikle digitale løsninger for at øge tilgængelighed for personer med synshandicap.

Plan for næste møde

Onsdag d. 8. Nov. 2023 kl. 10.00 - 15.00 i Aalborg.

Eventuelt

- IBOS begynder at producere Hollandske tavler igen. Vil blive solgt via Butik Kik til en pris på ca. 250-300 kr.
- Origami for alle - udstilling i Blokhus. Udstillingen bliver gjort tilgængelig for alle. Udstillinger — Museum for papirkunst
- Bente refererede fra Nordisk småbørnskonference fra islandsk workshop om taktile bøger med illustrationer der understøttede historien. De børn der testede bøgerne var meget interesserede i dem. Manual for hvilke materialer der kan benyttes vil udkomme snarest.
- Vidensforum har forslag om at der udvikles et PD-modul vedrørende punktskrift og IKT
- Hvordan får vi nogen til at tage ansvar for at der er uddannelse, materialer og viden til undervisning af punktlæsende elever?
- Hvordan ser det danske punktlandskab ud?
- Punktskrift i den danske folkeskolelov?

